

JAARVERSLAG 1992 DNPP

Inleiding

Het jaar 1992 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen een uitermate productief jaar. Zo werd het bibliografische project betreffende het Nederlandse liberalisme na jarenlange arbeid afgerond. Daarnaast werd een belangrijke bijdrage geleverd aan de samenstelling van een tentoonstelling over verkiezingsaffiches. Bij de expositie die werd geopend ter gelegenheid van de ingebruikneming van het nieuwe onderkomen van de Tweede Kamer, verscheen een ruim geïllustreerd boek.

Naast deze bijzondere activiteiten werd vanzelfsprekend veel aandacht besteed aan de reguliere taken van het DNPP. Opnieuw groeiden de bestanden aanzienlijk, mede door enkele grote, incidentele schenkingen. De dienstverlening en het onderhouden van de contacten met het onderwijs- en onderzoeksveld kregen eveneens ruime aandacht.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege t.b.v. het DNPP ingesteld. Op 1 januari 1992 waren de leden de volgende:

- prof.dr. D.F.J. Bosscher, hoogleraar Eigentijdse Geschiedenis, op voordracht van de Faculteit der Letteren;
- prof.dr. F.N. Stokman, hoogleraar Sociologie, op voordracht van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociale Wetenschappen;
- prof.mr. J.J. Vis, hoogleraar Staatsrecht, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), directeur Dienst Onderwijs, Onderzoek en Planning van de Rijksuniversiteit, op voordracht van de Bibliothecaris;
- dhr. Chr. Wiersma, directeur Openbare Bibliotheek te Groningen, op voordracht van de Bibliothecaris;
- dr. A.C. Klugkist, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege vergaderde in het verslagjaar één maal, op 11 mei. Het was voor het eerst dat het Adviescollege in deze samenstelling bijeenkwam, na de afronding van de herpositionering van het DNPP in 1991 waarbij het Centrum formeel een onderdeel van de Universiteitsbibliotheek werd. Van het oude WAC namen de heren Van Boetzelaer en Vis opnieuw zitting. Zij kregen gezelschap van de heren Bosscher, Stokman en Wiersma. De vergadering besloot dhr. Van Boetzelaer tot voorzitter aan te wijzen en dhr. Stokman tot secretaris.

Personeelsformatie

Op 1 januari 1992 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:

mevr. B.H. Pier - secretaresse (1,0 fte)

dr. A.P.M. Lucardie - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

mevr. M. Nieboer - documentaliste (0,5 fte)

mevr. I.M. Noomen - documentaliste (0,5 fte)

drs. G. Voerman - Hoofd (1,0 fte)

Ten gevolge van een ongeval was mevr. Nieboer drie maanden afwezig. In november hervatte zij geleidelijk haar werkzaamheden en in december werkte zij bijna weer volledig. In haar afwezigheid werd gedeeltelijk voorzien door de aanstelling van mevr. Noomen tijdelijk met 0,1 fte uit te breiden. Daarnaast werd dhr. J.F. Bos, student aan de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie (BDI) - en oud-stagiaire van het DNPP, voor 0,2 fte aangesteld. In het verslagjaar verrichtte drs. J. Hippe evenals vorige jaren weer vele diensten voor het DNPP. Ook dhr. H. Wiersema - in 1991 als stagiaire op het DNPP werkzaam in het kader van zijn studie Internationale Organisaties - was als vrijwilliger behulpzaam bij diverse projecten. Met de voltooiing van het 'affiche-project' (zie speciale activiteiten) staakte mr. N. Knol zijn werkzaamheden. Ook in dit verslagjaar deden enkele stagiaires op het DNPP werkervaring op. In februari rondde mevr. F. Benak, studente aan de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie (BDI) - haar stage af. Mevr. I. Janssens en mevr. K. Zuiderhoek - beiden studierend aan de deeltijdopleiding BDI - herschreven in het kader van hun stage de instructie voor het Partij Data Systeem. In juni beëindigde dhr. S. van der Kooi, student Geschiedenis, zijn stage op het DNPP. Dhr. R. Pierik, student aan de faculteit Bestuurskunde van de Universiteit Twente, liep in het eerste half jaar stage op het DNPP. In de maanden november en december hield dhr. G. Twickler, student Internationale Organisaties, zich in het kader van zijn stage bezig met het Partij Data Systeem.

Dienstverlening

De dienstverlening die als altijd een groot beslag op de arbeidstijd legt, vindt gewoonlijk op drieërlei wijze plaats: rechtstreeks aan gebruikers die ter plaatse de bestanden raadplegen; als reactie op schriftelijke verzoeken en als reactie op telefonische verzoeken. Vergeleken met voorgaande jaren nam in 1992 het aantal gebruikers dat het DNPP bezocht licht toe tot circa 950. Het aantal gebruikers dat uitsluitend schriftelijk dan wel telefonisch om informatie vroeg steeg dit jaar eveneens, tot ongeveer 1.000. De groep gebruikers bestond vooral uit doctoraalstudenten van verschillende disciplines. Ook HBO-studenten, leden van politieke partij-

en, journalisten, wetenschappers, leraren en leerlingen van middelbare scholen deden echter een beroep op het Centrum.

Dienstverlening vond ook plaats door middel van ondersteuning van onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'relaties met instellingen en het onderwijsveld'). Tevens werd medewerking verleend aan een expositie van verkiezingsaffiches (zie ook onder 'speciale activiteiten'). Verder verleende dhr. Voerman het Gemeentearchief Groningen assistentie bij de ordening van het archief van het CPN-district Groningen.

Documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en de overige collecties wordt verwezen naar de in het najaar van 1991 gepubliceerde, geheel herziene en geactualiseerde *Beschrijving van de collecties van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*. Een globale aanduiding is hier echter op zijn plaats. In 1992 werden op het DNPP de volgende bestanden bijgehouden en uitgebreid:

1. *systematische bibliografie*, waarin artikelen van en over partijen uit alle partijbladen en opinieweekbladen en voorts uit enkele dagbladen en wetenschappelijke tijdschriften, alsmede boeken en brochures worden verwerkt.
2. *handbibliotheek*, waarin overzichts- en achtergrondwerken van en over politieke partijen. In 1982 werd dit bestand opgezet. De handbibliotheek is beperkt van opzet en omvat geselecteerde werken, die evenals de overige bestanden niet worden uitgeleend, maar wel ter plaatse raadpleegbaar zijn. Eind december 1992 omvatte de handbibliotheek circa 1.550 titels.
3. *brochurecollectie*. Bij dit bestand, dat eveneens in 1982 werd opgezet, wordt naar volledigheid gestreefd. Dat wil zeggen: alle door partijen of verwante organisaties gepubliceerde brochures, nota's en rapporten worden aangeschaft. Eind december 1992 omvatte de brochurecollectie 3.600 titels. Vanzelfsprekend worden alle brochures ontsloten via de systematische bibliografie.
4. *knipselbestand*, waarin op basis van vier dagbladen (*NRC-Handelsblad*, *De Volkskrant*, *Trouw* en *Nieuwsblad van het Noorden*) relevante artikelen per partij chronologisch worden geordend.
5. *collectie dag- week- en partijbladen*. Het DNPP bezit vanaf 1973 een uitgebreide collectie ingebonden of op microfiche gefotografeerde dagbladen, opinieweekbladen en partijbladen. Zeker bij de laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid.
6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal

gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijbijeenkomsten zoals congressen, partijraden en dergelijke.

7. *affiche-collectie*. In 1986 is begonnen de groeiende hoeveelheid affiches systematisch te ordenen, te fotograferen en te ontsluiten. Eind 1992 bezat het DNPP ongeveer 1.100 verschillende affiches van politieke partijen. In het kader van het affiche-project (zie onder 'speciale activiteiten') kreeg het DNPP diverse schenkingen van oudere affiches. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrucken ter beschikking worden gesteld.

8. *archivalia*. Het DNPP ontvangt regelmatig archivalia van partijen en particulieren. Per 31 december 1992 had het DNPP de volgende, voor onderzoek beschikbare, collecties in beheer:

- Anti-revolutionaire kiesvereniging Ulrum (ARP; 1888-1981)
- J.G. Bettink (comité-Oud/oprichting VVD; 1947-1948)
- B. de Boer (D66; 1967-1986)
- R.A.P. van den Bree (EVP; 1979-1986)
- H. Dekker (PPR; 1967-1971)
- J.M. Drees (DS'70; 1970-1983)
- W. Drees (DS'70; 1970-1983)
- D66 (partijarchief; ca. 1967-1983)
- DS'70 (partijarchief; 1970-1983)
- H.C. Dresselhuys (Bond van Vrije Liberalen en Vrijheidsbond; ca. 1917-1926)
- EVP (partijarchief, inclusief archiefstukken betreffende de EPV; 1978-1991)
- JOVD (landelijk archief; 1970-1985)
- JOVD-afdeling Groningen (1952-1984)
- Liberale Studenten Vereniging Nederland (1963-1976)
- A.J. Meerburg (D66; 1968-1974)
- D. Ploeger (socialisme, anarchisme, PSP; ca. 1900-1975)
- PSP-afdeling Groningen (1957-1990)
- PSP-gewest Groningen (1973-1981)
- A. Russchen (DS'70; 1970-1983)
- J. Schilthuis (VDB; 1919-1946)
- N.F.I. Schwarz (D66; 1967-1974)
- Joh.H. Springer (VVD; 1952-1985)
- dr. G. Taal (liberalisme; ca. 1900-1956)
- dr. G. Taal (VVD; 1950-1974)
- VDB-afdeling Amsterdam (1945)
- VVD (partijarchief, inclusief archiefstukken inzake LSP en PvdV; ca. 1900-1990)
- VVD-afdeling Delfzijl (1979-1987)
- VVD-afdeling Haren (1967-1987)
- VVD-afdeling Hefshuizen (1978-1987)

- VVD-afdeling Stadskanaal (1979-1984)
- VVD-Kamercentrale Groningen (1964-1991)
- VVD-Ondercentrale Veenkoloniën-Westerwolde (1975-1984)
- H.J.G. Waltmans (PPR; 1972-1983)

In verband met de beperkende voorwaarden die soms aan de raadpleging van een archief zijn gesteld, verdient het aanbeveling van tevoren contact op te nemen. Het is in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor de raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP en in een enkel geval ook van de archiefhouder. Hiervoor zijn speciale formulieren beschikbaar.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn, worden hier nog enkele bestanden genoemd:

- het Partij Data Bestand (PDS);
- collecties Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Programma's;
- personenbestand;
- congresstukken (van congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen).

Om deze bestanden, vooral de systematische bibliografie, ook voor een vroegere periode op specifieke deelterreinen zo volledig mogelijk te maken, worden bibliografische projecten opgezet. In het verslagjaar werd aan drie van dergelijke projecten gewerkt. Dhr. Wiersema hield zich als vrijwilliger bezig met de bibliografie betreffende *'de PvdA en het buitenlands beleid 1946-1991'*. De bibliografie aangaande het Nederlandse liberalisme werd in oktober gepubliceerd in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting, het aan de VVD gelieerde wetenschappelijke bureau. De voorbereiding van de bibliografie over de PSP raakte eveneens in een eindfase. Naar alle waarschijnlijkheid zal deze medio 1993 worden uitgegeven, in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam. In het verslagjaar werden de eerste voorbereidingen getroffen voor een bibliografie van de christen-democratie.

De verwerking van schenkingen van documentatie- en archiefmateriaal is zeer arbeidsintensief. Als aanvulling op de eigen bestanden werd van het IISG opnieuw een grote schenking brochures ontvangen. Van het Nederlands Permuseum verkreeg het DNPP enkele periodieken. De Bibliotheek van de Tweede Kamer schonk diverse jaargangen van enkele partijbladen. Een deel van de bestanden van het opgeheven documentatiebureau van het voormalige communistische dagblad *De Waarheid* werd naar het DNPP overgebracht. Naar aanleiding van het affiche-project (zie 'speciale activiteiten') werd van het Gemeentearchief Leeuwarden een grote schenking van oude partijaffiches ontvangen.

In het verslagjaar werden ook weer diverse archieven van personen en partijen verkregen. Zo deponeerde D66 op het DNPP een aanvulling op

haar partijarchief. Naar verwachting zal het gehele archief in 1993 geordend zijn. Het op het Centrum aanwezige en inmiddels beschreven archief van de EVP werd eveneens aangevuld. In de zomer werden de eerder ontvangen supplementen op het archief van de VVD geordend. Het is de bedoeling dat in de zomer van 1994 een gids zal verschijnen waarin de plaatsingslijsten zijn opgenomen van de voornaamste op het DNPP gedeponeerde archieven.

Automatisering

In 1986 is - na geruime tijd van voorbereiding - een begin gemaakt met de automatisering van de DNPP-bestanden. Titelbeschrijvingen voor de systematische en alfabetische bibliografie worden verwerkt met behulp van de computer. Deze verwerking vindt plaats via het systeem van PICA, het samenwerkingsverband van de wetenschappelijke bibliotheken. Per 31 december 1992 waren ruim 14.000 titels verwerkt.

In 1987 werd een begin gemaakt met het Online Retrieval Systeem (ORS). Dit systeem, waarin door gerichte zoekopdrachten de gewenste bibliografische gegevens kunnen worden verkregen, kwam in 1990 'bedrijfsklaar'. In het verslagjaar werd de trefwoordenlijst grondig bewerkt. Deze herziening zal naar verwachting in de eerste helft van 1993 zijn voltooid. In deze periode zal het ORS van het DNPP voor (institutionele) gebruikers beschikbaar komen via het Open Bibliotheek Netwerk (OBN). Naast het geautomatiseerde systeem blijft overigens het manuele systeem (de kaartenbakken) voorlopig gehandhaafd.

Onderzoek en publikaties

Behalve de documentatie en de dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 1992 werden verschillende - meestal elders geïnitieerde - onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund:

- Bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme, verzorgd in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting (afgerond).
- Bibliografie betreffende de Pacifistisch-Socialistische Partij (PSP), verzorgd in samenwerking met het IISG. Naar verwachting zal deze bibliografie medio 1993 verschijnen.
- Documentatiearbeid ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie van H. Daalder en C.J.M. Schuyt).
- 'Ricerca C.N.R. Gli statuti dei partiti politici Europei 1870-1950'; onderzoeksproject gecoördineerd door het Dipartimento di

- Politica, Istituzioni, Storia (Università degli Studi di Bologna) in Italië (afgerond).
- 'Research Project on Western-European Communism'; onderzoeksproject gecoördineerd door S. Courtois (Centre d'Etude, d'Histoire et de Sociologie du Communisme; Université de Paris X, Nanterre).
 - 'Groupe de Recherche sur la Gauche en Europe'; onderzoeksproject gecoördineerd door M. Lazar (Centre de Recherches Politiques de la Sorbonne).
 - 'Party Organization and Organizational Adaptation in the Last Third of the Twentieth Century'; onderzoek gecoördineerd door P. Mair (Rijksuniversiteit Leiden) en D. Katz (University of Baltimore) (afgerond).
 - 'The makers of West European Institutions. A Biographical Dictionary'; biografisch woordenboek onder redactie van D.S. Bell (University of Leeds).
 - Onderzoek fusieproces Groen Links 1990-1992; gecoördineerd door dr. W.H. van Schuur (Vakgroep Sociologie van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen) (afgerond).
 - '75 jaar algemeen kiesrecht - 75 jaar verkiezingsaffiches'. Documentatieproject ten behoeve van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal, in samenwerking met prof.mr. D.J. Elzinga (Vakgroep Staatsrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen) (afgerond).
 - 'Opening van zaken'. Tentoonstellingsproject betreffende de (politieke) relaties tussen Nederland en Rusland/Sovjet-Unie in de twintigste eeuw; in samenwerking met het IISG en het Oost-Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam, alsmede het Instituut voor Geschiedenis en het Universiteitsmuseum van de Rijksuniversiteit Groningen.

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, onder andere: European Consortium for Political Research (Limerick), Politicologen-temaal (Enschede), Research Group on Western-European Communism (Brussel), Groupe de Recherche sur la Gauche en Europe (Brussel), Green Politics Standing Group (Groningen, Nijmegen).

Verskillende onderzoeksresultaten werden vastgelegd in schriftelijke stukken. Het *Jaarboek 1991* van het DNPP werd in april gepubliceerd. Aan de verschijning werd ook dit jaar weer in de media aandacht besteed. In dit Jaarboek en daarbuiten verzorgden de stafleden van het

DNPP in 1992 de volgende papers en publikaties:

- A.P.M. Lucardie, *Nederland stromenland. Een geschiedenis van de politieke stromingen*, Assen, 1992 (vierde, geheel herziene druk).
- A.P.M. Lucardie, 'Politieke stromingen', in: J.W. van Deth en J.C.P.M. Vis, red., *Burger en politiek*, Leiden, 1992, 29-46.
- Paul Lucardie, 'De groene tinten van Groen Links', in: *De Helling*, 5 (1992), 3 (najaar), 21-23.
- Paul Lucardie, 'De wortels van het gras. Uitkomsten van een onderzoek onder de leden van De Groenen', in: *Gras*, 7 (1992), 9/10 (dec./jan.), 24-25.
- P. Lucardie en H.-M. ten Napel: 'Between Confessionalism and Liberal Conservatism: A Comparative Analysis of Christian Democratic Parties in Flanders, Germany, Italy and The Netherlands'. Paper presented to the workshop 'Christian Democracy in Europe' at the ECPR Joint Sessions at the University of Limerick, 30 March - 4 April 1992.
- Paul Lucardie, Marjolein Nieboer en Ida Noomen, 'Kroniek 1991. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 1991', in: *Jaarboek 1991 DNPP*, Groningen, 1992, 14-61.
- P. Lucardie, J. van der Knoop, W.H. van Schuur en G. Voerman: 'De ideologische vormgevers van Groen Links. Voorlopig verslag van een enquête onder de leden van het congres van Groen Links op 13 en 14 december 1991', *Jaarboek 1991 DNPP*, Groningen, 1992, 168-191.
- Paul Lucardie, Gerrit Voerman en Wijbrandt van Schuur, 'Different Shades of Green: A Comparison between Members of Groen Links and De Groenen'. Paper presented to the workshop 'Green Politics: A Scientific Challenge', Katholieke Universiteit van Nijmegen, 23 oktober 1992.
- M. Nieboer en A.P.M. Lucardie, '"Aanschuren tegen het CDA" of aansluiten bij klein links? De geschiedenis van de Evangelische Volkspartij', *Jaarboek 1991 DNPP*, Groningen, 1992, 149-167.
- G. Voerman en P. Lucardie, 'Ideologie en individualisering. De grondslagendiscussie bij CDA, PvdA en VVD', in: *Beleid en Maatschappij*, 19 (1992) 1 (jan./feb.), 31-41.
- Gerrit Voerman en Paul Lucardie, 'The extreme right in the Netherlands. The centrists and their radical rivals', in: *European Journal of Political Research*, 22 (1992), 1 (juli), 35-54.
- Gerrit Voerman en Paul Lucardie, 'The Netherlands', in: *European Journal of Political Research*, 22 (1992), 4 (dec.), 475-478.
- G. Voerman en P. Lucardie, 'Kroniek van de Nederlandse politiek in 1992', in: *Nederlandse Staatscourant*, 14 december 1992.
- G. Voerman en D.J. Elzinga, *Om de stembus... verkiezingsaffiches*

1918-1989, Den Haag, 1992.

- G. Voerman, *De geschiedschrijving van het politieke liberalisme. Bibliografie van de VVD en haar voorlopers*, Den Haag, 1992.
- G. Voerman, 'Om de vrijzinnig-democratische erfenis. De verhouding tussen liberalen en socialisten in de jaren 1945-1952', in: *Liberaal Reveil*, 33 (1992), 1 (feb./mrt.), 25-30.
- G. Voerman, 'Partijfusies in Nederland. Een verkennend seismologisch onderzoek', in: *Jaarboek 1991 DNPP*, Groningen, 1992, 123-148.
- G. Voerman, 'Politieke partijen en belangengroepen', in: J.W. van Deth en J.C.P.M. Vis, red., *Burger en politiek*, Leiden, 1992, 77-92.
- G. Voerman, 'The Netherland's Green paradoxes', in: *Capitalism, Nature, Socialism. A Journal of Socialist Ecology*, 3 (1992), 3 (sep.), 19-27.
- Gerrit Voerman, 'H.L. Drucker', in: *Biografisch woordenboek van het socialisme en de arbeidersbeweging in Nederland. Deel V*, Amsterdam, 1992, 287-290.
- Gerrit Voerman, 'La crise du Parti communiste néerlandais', in: *Communisme. Revue d'Etudes Pluridisciplinaires*, 1992, nr. 29-31, 59-68.
- Gerrit Voerman, 'Het post-natale evenwicht in Groen Links', in: *De Helling*, 5 (1992), 2 (zomer), 34-37.
- G. Voerman, 'From self-confidence to crisis. The Left in the Netherlands since the 1970s'. Paper presented at the conference 'La gauche face aux mutations en Europe', Brussel, 10-11 december 1992.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het DNPP - deels gratis - periodieken, brochures, nota's en rapporten. Van sommige partijen werden ook archivalia ontvangen. Op het wetenschappelijke vlak participeert het DNPP in het landelijk Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (PONTEG; een zogeheten 'AIO-netwerk'). Dhr. Lucardie onderhield namens het DNPP de contacten met de Stichting Burgerschapskunde te Leiden.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast werden in 1992 door medewerkers van het DNPP ook gastcolleges gegeven en cursussen verzorgd of ondersteund. Zo waren in april en mei studenten van de afstudeervariant Journalistiek van de Rijksuniversiteit Groningen in het

kader van hun studie enkele weken op het DNPP werkzaam. Dhr. Voerman gaf in het voorjaar enkele inleidingen over de bestanden van het DNPP voor studenten van de Rijksuniversiteit Groningen. In november hield hij een lezing over het Nederlandse politieke bestel voor in Groningen op bezoek zijnde docenten van het Pedagogisch Instituut van Moermansk. Dhr. Lucardie verzorgde onder andere in april een voordracht over 'Green Left Activists' op het congres van de Britse Political Studies Association in Belfast. In mei hield hij een inleiding over de Nederlandse politieke partijen voor de studenten van de afstudeervariant Journalistiek en in november sprak hij op het Institut für Politikwissenschaft van de Universiteit van Oldenburg over 'Der Vertrag von Maas-tricht: die politische Debatte in den Niederlanden'.

Speciale activiteiten

Ook dit jaar ontwikkelde het DNPP weer diverse bijzondere activiteiten. Hier worden de voornaamste genoemd.

Ter gelegenheid van de verhuizing van de Tweede Kamer naar een nieuw onderkomen verscheen op 28 april het boek *Om de stembus... verkiezings-affiches 1918-1989*, van de hand van prof. mr. D.J. Elzinga van de Vakgroep Staatsrecht en dhr. Voerman. Bij de officiële ingebruikneming van de nieuwe vergaderzaal werd ook een expositie geopend, die was samengesteld door mr. N. Knol en de heren Elzinga en Voerman. De tentoonstelling bood een overzicht van de affiches die politieke partijen hebben gebruikt bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in de periode 1918-1989.

In het voorjaar werd het onderzoek naar het fusieproces van Groen Links, dat werd gecoördineerd door dr. W.H. van Schuur van de Vakgroep Sociologie van de Rijksuniversiteit Groningen en ondersteund door het DNPP, afgerond. Het dienstverband van dr. J. van der Knoop, die voor de periode van een jaar bij de Vakgroep Sociologie was aangesteld, werd per 1 maart beëindigd. Door de heren Van der Knoop en Van Schuur van de vakgroep Sociologie en de heren Lucardie en Voerman wordt momenteel een studie voorbereid over het ontstaan van Groen Links, die in 1993 of 1994 zal worden gepubliceerd.

Op 13 oktober werd in Den Haag het bibliografische project betreffende het Nederlandse liberalisme afgerond met de presentatie van *De geschied-schrijving van het politieke liberalisme. Bibliografie van de VVD en haar voorlopers*. Het DNPP tekende voor de inhoud van de bibliografie; de Prof. Mr. B.H. Teldersstichting maakte de uitgave ervan mede mogelijk.